

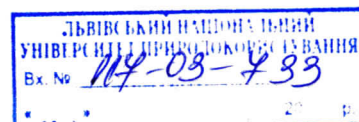
РЕЦЕНЗІЯ
на дисертаційну роботу
ТЕМНЕНКО СОФІЇ МИКОЛАЇВНИ
«ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК РИНКУ КОРМОВИХ ДОБАВОК»,
що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань
05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок із планами науково-дослідної роботи Львівського національного університету природокористування.

Актуальність тематики досліджень С.М. Темненке викликає сумніву, бо від використання кормових добавок залежить у значній мірі здоров'я тварин і якість продукції їх вирощування, ефективність використання кормів, ефективність годівлі тварин та ефективність галузі тваринництва в цілому. А це, у свою чергу, визначає рівень продовольчої безпеки та здоров'я нації. Особливо зростає актуальність цієї теми в умовах війни, наслідками якої, серед іншого, є порушена логістика та напрацьовані канали постачання, блокада портів, знищені площі під кормовими культурами, понівечені заклади з виробництва кормових добавок тощо.

Актуальність і значимість дисертаційної роботи С.М. Темненко визначається також тим, що вона виконана в рамках науково-дослідних робіт Львівського національного університету природокористування за темами: «Організаційно-економічний механізм забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору економіки та села» (номер державної реєстрації 0116U003176) на 2016–2020 рр. та «Механізми забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектора економіки та сільських територій» (номер державної реєстрації 0121U108898) на 2021–2025 рр., де автором досліджено теоретичні, методичні та організаційні засади функціонування ринку кормових добавок, обґрунтовано напрямки його розвитку в Україні.

Таким чином, одержані С.М. Темненко в ході дослідження проблеми формування і розвитку ринку кормових добавок висновки і рекомендації є актуальними і відповідають потребам реальної ситуації у аграрному секторі економіки України та об'єктивній необхідності вирішення окреслених у дисертації проблем наукового і практичного характеру щодо розвитку зазначеного ринку як важливого чинника підвищення ефективності галузі

тваринництва й на цій основі –підвищення рівня продовольчої безпеки та покращення здоров'я нації.

Загальна оцінка змісту роботи.

Результати ознайомлення із змістом дисертації дозволяють вважати її завершеною науковою роботою, яка містить результати проведених наукових досліджень проблеми формування та розвитку ринку кормових добавок та обґрунтовані на їх основі рекомендації щодо удосконалення організаційно-економічного механізму формування і функціонування цього ринку, що в сукупності засвідчує високий рівень наукової ерудиції авторки та її готовність вирішувати завдання наукового і прикладного характеру шляхом проведення відповідних наукових досліджень. Рецензована дисертація відзначається глибоким опрацюванням теоретичного матеріалу, достатнім обґрунтуванням методики дослідження, її адекватним застосуванням, адекватною інтерпретацією одержаних результатів, логікою та послідовністю викладення матеріалу. Дисертація написана грамотною науковою мовою, логічно структурована, матеріал викладається послідовно і зрозуміло. Логіка структури дисертаційної роботи визначається її метою та послідовністю виконання завдань. Одержані в ході дослідження результати мають відповідний рівень наукової новизни і загалом формують достатній рівень наукової новизни даної дисертаційної роботи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Низка поставлених і розв'язаних в дисертаційній роботі задач за переліком та змістом є достатньою для досягнення мети дослідження. Аналіз дисертації демонструє змістовний підхід автора до вирішення поставлених завдань, що систематизуються у мету дослідження. Дисертація безперечно містить елементи наукової новизни. Наукові положення, що становлять наукову новизну дисертаційної роботи, висновки і рекомендації опираються на ґрунтовні дослідження, здійснені на основі аналізу наукових праць багатьох відомих вітчизняних учених-економістів та закордонних науковців, опрацювання великого масиву статистичних даних, результатів власних наукових досліджень, що свідчить про достатню міру їх обґрунтованості.

У дисертаційній роботі використано сучасні методи науково-аналітичного дослідження:

- загальнонаукові – діалектичний, абстрактно-логічний, аналізу і синтезу, індукції і дедукції, графічний, монографічний, структурно-семантичного аналізу;
- специфічні методи –економіко-статистичний, SWOT та PEST-аналізу, анкетування, порівняння.

Використання цих методів дозволило автору зробити вагомий внесок у вирішення проблеми формування і розвитку ринку кормових добавок як чинника підвищення ефективності галузі тваринництва і на цій основі – підвищення рівня продовольчої безпеки, її якості та здоров'я нації та довести до практичного застосування елементів розроблених в ході дослідження відповідних рекомендацій.

Зокрема авторкою запропоновано удосконалене трактування сутності ринку кормових добавок, методичний підхід до класифікації кормових добавок з врахуванням європейського досвіду, вдосконалений методичний підхід до здійснення дослідження ринку кормових добавок та до оцінки конкурентного середовища на ринку кормових добавок, розвинуті авторкою підходи до визначення перспектив розвитку ринку кормових добавок та до розвитку ринку кормових добавок в Україні і забезпечення цього розвитку а також засади формування інструментарію регулювання обігу кормових добавок в Україні.

Зазначені елементи новизни належним чином обґрунтовані в ході дослідження і мають важливе теоретичне значення і практичну цінність.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Теоретичне значення результатів проведеного дослідження полягає в обґрунтуванні дисертанткою теоретичних та методичних положень щодо вирішення проблеми формування і розвитку ринку кормових добавок, зокрема ідентифікації основних чинників і шляхів покращення показників, які характеризують результати проведених досліджень у зазначеному напрямку.

Практичне значення дисертації полягає в можливості використання теоретико-методичних і прикладних результатів дослідження проблеми формування і розвитку ринку кормових добавок у практиці господарювання підприємств досліджуваної сфери з метою підвищення ефективності вирішення зазначеної проблеми.

Практична цінність одержаних результатів підтверджується відповідними документами про врахування цих результатів у виконанні науково-технічної роботи Державного науково-дослідного контрольного інституту ветеринарних

препаратів та кормових добавок «Розроблення та впровадження системи оцінки якості, безпечності та ефективності ветеринарних лікарських засобів та кормових добавок у відповідності до міжнародних вимог». Мова йде про розроблений дисертанткою підхід до класифікації кормових добавок, опрацювання державного реєстру кормових добавок, в рамках якого було класифіковано добавки, зареєстровані до 2020 року в Україні у відповідності до європейської системи класифікації. Методичні підходи до класифікації кормових добавок використані для систематизації інформації щодо способів контролю якості, оцінки безпечності та ефективності застосування кормових добавок, які виготовляються ПП «Кронос Агро». Опрацьовані в дисертації методичні засади дослідження ринку кормових добавок, результати оцінки конкурентного середовища на цьому ринку враховані при розробці маркетингової стратегії зазначеного підприємства на 2023-2028 роки. Розроблені науково-методичні положення дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Львівського національного університету природокористування під час викладання дисциплін «Економічний аналіз та ринкові дослідження», «Організація агробізнесу», «Наукові дослідження в економіці».

Повнота апробації і публікації результатів дослідження.

Наукові положення, викладені в дисертаційній роботі, а також сформульовані на їх основі практичні рекомендації, розглянуті та схвалені на трьох міжнародних та всеукраїнській наукових та науково-практичних конференціях і форумах.

Результати досліджень С.Темненко опубліковані у 10 наукових працях, з них 3 статті у наукових фахових виданнях України, 4 – в матеріалах наукових конференцій і форумів та 3 публікації –вінших виданнях.

Таким чином, рівень апробації та публікації одержаних результатів дослідження є достатнім.

Дотримання принципів академічної доброчесності

Порушень академічної доброчесності в дисертаційній роботі Темненко С.М. не виявлено. Дисертація містить посилання на джерела запозичень теоретичних положень, використаних інформаційних матеріалів.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційного дослідження.

При загальній позитивній оцінці даної дисертації, є підстави звернути увагу на наявність у ній окремих моментів, щодо яких є підстави зробити певні зауваження.

1. Зокрема, автор стверджує, що попит на кормові добавки формується залежно від динаміки розвитку галузі тваринництва. Насправді ж попит на ринку кормових добавок залежить також від ціни на ці кормові добавки (ніхто ж не буде їх продавати по ціні, нижчій від собівартості) і фінансових можливостей їх споживачів. Ці аспекти в дисертаційній роботі варто було висвітлити детальніше.

2. У дисертації мало уваги звертається на факт російської мілітарної агресії на території України, яка серед іншого зачепила й проблеми кормових добавок для тварин, оскільки близько 16-20% цих тварин знищено, порушено логістику, експортно-імпорتنі операції тощо.

3. У роботі практично не згадується про можливість зниження рівня безпечності кормових добавок через проблеми ГМО в індустрії кормових добавок, бо певна частина цих добавок має органічне походження і може мати зв'язок із генетично модифікованими організмами. Особливо це стосується продуктів, які до 2020 року вітчизняним законодавством розглядалися як кормові добавки і продовжують використовуватись і сьогодні.

4. Доцільно було б у ході дослідження більшою мірою охопити питання екологічності тваринницької продукції та її безпечності для людей у контексті застосування кормових добавок, бо значна їх частина має синтетичне походження, що потенційно може мати вплив на зазначені характеристики продукції вирощування тварин.

5. Було б добре більше уваги приділити аналізу питомої ваги кормових добавок у структурі собівартості споживаних кормів у розрізі різних груп тварин, що підсилило б економічний характер дисертації.

6. У списку використаних джерел є довгі інтернет-адреси джерел. Їх можна скоротити. Для цього є спеціальні програми.

Однак зазначені зауваження суттєво не знижують загальної позитивної оцінки отриманих наукових результатів.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота С.М. Темненко «Формування та розвиток ринку кормових добавок» є завершеним самостійним дослідженням, спрямованим на

розв'язання важливого народногосподарського завдання – вирішення проблеми формування і розвитку ринку кормових добавок як чинника підвищення ефективності галузі тваринництва і на цій основі – підвищення рівня продовольчої безпеки, її якості та здоров'я нації.

Отримані авторкою дисертаційного дослідження результати, висновки і пропозиції мають суттєве наукове значення у сфері поглиблення теоретичних основ формування і розвитку ринку кормових добавок та визначення основних шляхів їх удосконалення. Дисертація написана діловою українською мовою з науковим стилем її викладу та використанням спеціальної термінології. Стилiстичне оформлення визначається достатньою логічною ясністю, точністю та високим теоретико-методичним рівнем висвітлення аналізованих питань.

За змістом, оформленням та апробацією основних положень дисертація С.М. Темненко «Формування та розвиток ринку кормових добавок» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року зі змінами і доповненнями, а її авторка – Софія Миколаївна Темненко – заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент:

доктор економічних наук, доцент,
в.о. професора кафедри економіки
Львівського національного
університету природокористування

Ірина ЧЕРЕВКО

